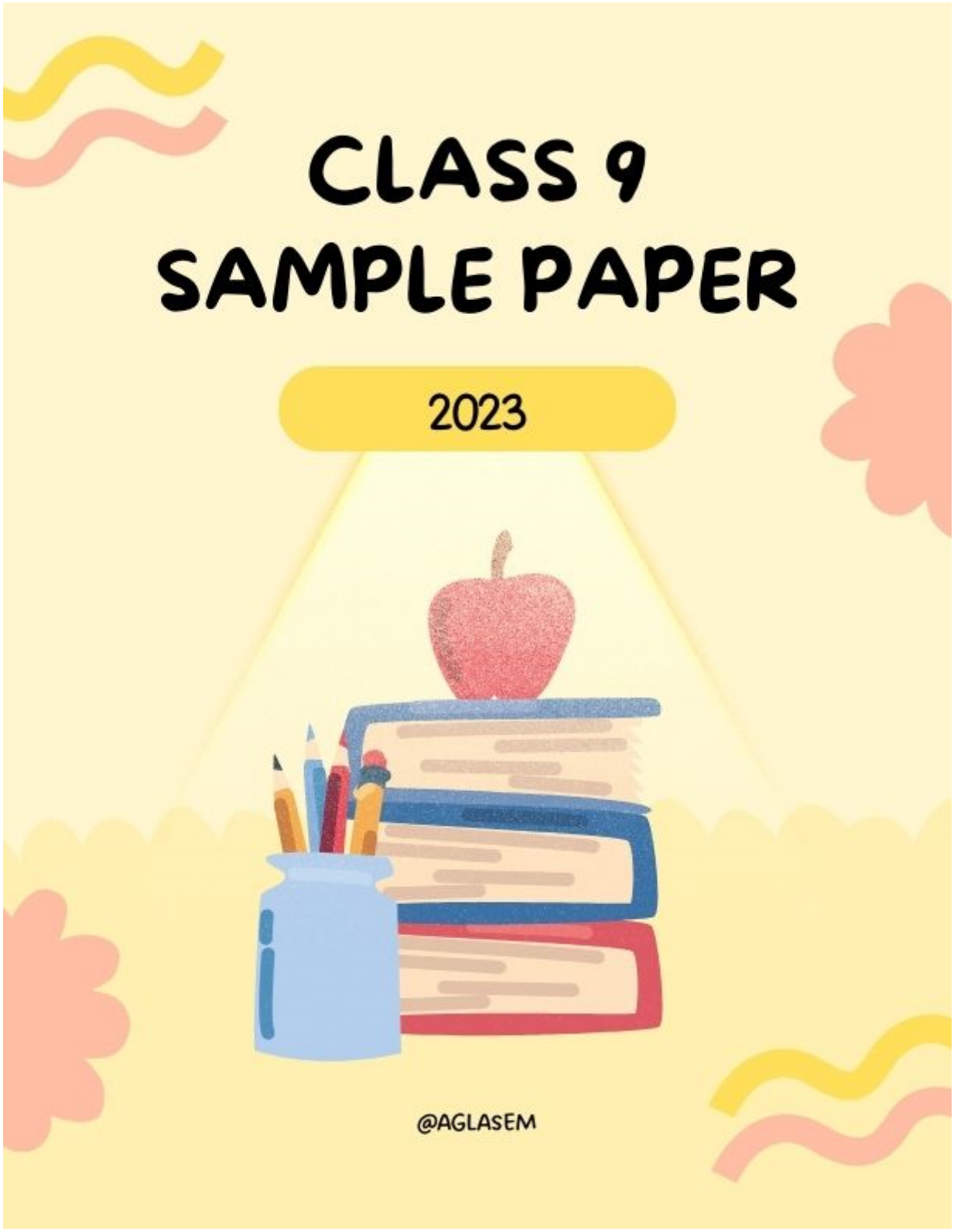
Class 9 Sanskrit Sample Paper 2023

।।अभ्यासप्रश्न- पत्रम्।।

वार्षिक परीक्षा

(2022-23)

संस्कृतम्

कक्षा -नवमी

समयः-होरात्रयम् **अंकाः- 80**

निर्देशाः-

१ . **अस्मिन् प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति -**

खण्डः (क) अपठितावबोधनम् – 10 अङ्काः

खण्डः (ख) रचनात्मक – कार्यम् - 15 अङ्काः

खण्डः (ग) अनुप्रयुक्त- व्याकरणम् – 25 अङ्काः

खण्डः (घ) पठितावबोधनम् - 30 अङ्काः

२ . प्रत्येकम् खण्डम् अधिकृत्य उत्तराणि एकस्मिन् स्थाने क्रमेण लेखनीयानि ।

३ . प्रश्नसंख्या प्रश्नपत्रानुसारम् अवश्यमेव लेखनीया ।

४ . सर्वेषाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृते लेखनीयानि ।

५. प्रश्नानां निर्देशाः ध्यानेन पठनीयाः।

खण्डः – क

अपठितांश-अवबोधनम् (10 अङ्काः)

1 . अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत ।

संपूर्णे विश्वे भारतीया संस्कृतिः अद्वितीया वर्तते । अन्येषां देशानां संस्कृतयः उत्पद्यन्ते कालगर्भे च विलीयन्ते ,परम् अस्माकं संस्कृतिः अद्यापि मूलरूपे विराजिते । भारतीया

docs.aglasem.com

aglasem.com

संस्कृति: विश्वस्य सर्वाभ्य: संस्कृतिभ्य: प्राचीनतमा। वर्णाश्रमव्यवस्था , पुरुषार्थचतुष्टयं, षोडशसंस्कारा: , कर्मवाद:, पुनर्जन्मवाद: , सदाचारपालनं , त्याग: चैता: भारतीयसंस्कृते: प्रमुखा: विशेषता: सन्ति। भारतीय - संस्कृतिरेव सा संस्कृति: या संपूर्णSपि विश्वे भ्रातृत्व-भावनाम् उद्घोषयति। अत एवोच्यते –" वसुधैव कुटुंबकम्"। वैविध्यं भारतीयसंस्कृते: महती विशेषता अस्ति। विविधेषु क्षेत्रेषु भाषाया:, भोजनस्य, वेशभूषाया: परंपरायाश्च वैभिन्नं दृश्यते, तथापि वयं सर्वे मिलित्वा भारतदेशस्य संततय:स्म:। एतदेव अस्ति "अनेकतायाम् एकता" इति। अतएव अस्माकं संस्कृति: गौरवशालिनी वर्तते। वयं सर्वे संस्कृतौ गर्वम् अनुभवाम:। अस्माकं संस्कृतिरेव देशस्य माहात्म्यं स्थापयति।

अ. **एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)** 1 X 2=2

I. भारतीया संस्कृति: कीदृशी वर्तते ?

II. भारतीया संस्कृति: विश्वे कां भावनाम् उद्घोषयति ?

III. का संस्कृति: सर्वासु संस्कृतिषु श्रेष्ठतमा वर्तते ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत –(केवलं प्रश्नद्वयम्) 2x2=4

I. विश्वस्य सर्वाभ्य: संस्कृतिभ्य: प्राचीनतमा संस्कृति: का ?

II. वयं कस्यां गर्वम् अनुभवाम: ?

III. भारतीयसंस्कृते: प्रमुखा: विशेषता: का: सन्ति ?

स. अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत। 1x1=1

द. यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नत्रयम्) 1x3=3

(i)."युष्माकम्" इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत –

(क) सर्वाभ्य: (ख) अस्माकं

(ग) श्रेष्ठतमा (घ) अद्वितीया

(ii). "एतदेव अस्ति अनेकतायाम् एकता"।अस्मिन् वाक्ये किम् अव्ययपदं प्रयुक्तम् ?

(क) एव (ग) एतत्

(ख) अनेकतायाम् (घ) एकता

docs.aglasem.com

aglasem.com

(iii) "संसारस्य" इत्यर्थं किं पदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

(क) भारतदेशस्य (ग) भोजनस्य

(ख)अन्येषां (घ) विश्वस्य

(iv) "भारतीया संस्कृतिः" अत्र विशेषणपदं किम्?

(क) अस्माकं (ग) संस्कृतिः

(ख) भारतीया (घ) प्राचीनतमा

खण्ड -ख

रचनात्मकं कार्यम् (15अङ्काः)

प्रश्न -2 . भवत्याः नाम आराध्या अस्ति। भवती नवम्याः कक्ष्यायाः छात्रा अस्ति। अकस्मात् एव भवती ज्वरेण पीड़िता जाता। विद्यालयं गन्तुं असमर्था अस्ति। चिकित्सकः भवतीं विश्रामं कर्तुं उक्तवान्, अतः त्रयाणां दिवसानाम् अवकाशं प्राप्तुं प्रधानाचार्यं प्रति प्रार्थनापत्रम् लिखत। 1x5=5

प्रश्न -3.अधः प्रदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मंजूषायां प्रदत्तशब्दानां सहाय्येन पञ्च वाक्यानि संस्कृते लिखत।

1×5=5

docs.aglasem.com

aglasem.com

मञ्जूषा

पुस्तकानि , पुस्तकालय: ,अनेकानि , नाना शास्त्रसम्बन्धितानि ,उत्पीठिका , भित्तौ, चित्रद्वयम्,आसन्दिका , पुष्पदानम् , काष्टमञ्जूषा: ,सन्ति

अथवा

मञ्जूषाप्रदत्तशब्दानां साहाय्येन निम्नलिखितं विषयम् अधिकृत्य पञ्चभि: संस्कृतवाक्यै: लिखत।

कक्ष्याकक्षम्

मञ्जूषा

छात्रा: , श्यामपट्टे , पाठयति ,पाठं , घण्टावादनम् , विविधविषयान् ,उत्साहेन, पुस्तकानि , अध्यापक: , चित्रफलकानि ,उत्पीठिका:

docs.aglasem.com

aglasem.com

प्रश्न 4.अधोलिखितानां वाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत।

(केवलं वाक्यपञ्चकम्) 1x5=5

1. मोर वन में नाचता **है।** The peacock dance in the forest.
2. हर्ष प्रतिदिन विद्यालय आएगा। Harsh will come school Daily.
3. रमा कलम से लिखती है। Rama writes with pen.
4. यह शिष्य आज्ञाकारी है । This pupil is obedient.
5. बहन रक्षा सूत्र बांधती है। Sister ties rakhi.
6. सदा स्वाध्याय करो। Always study yourself.

खण्ड - ग

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम् (25 अङ्का:)

प्रश्न -5. अधोलिखितानां पदानां सन्धिपदं/ सन्धिच्छेदं वा कुरु -

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1 x 4 = 4

(i) चलेदुच्छलेत्

(ii) अधुना+ एव

(iii) खगोत्तम:

(iv) केतु:+अहम्

(v) तदियम्

प्रश्न-6 .**उचितं विभक्तिं प्रयुज्य रिक्तस्थान -पूर्तिं कुरुत – (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)** 1x4=4

(i)……कदा कार्यं पूर्णं करिष्यति?

(क) भवन्तम् (ख)भवान्

(ग) भवता (घ) भवत:

(ii) गज:…… शाखा: त्रोटयति।

docs.aglasem.com

aglasem.com

(क) शुण्डाय (ख)शुण्डम्

(ग) शुण्डेन (घ) शुण्डस्य

(iii)……..वार्तालाप: ज्ञानप्रद: भवति।

(क) विद्वद्भ्य: (ख) विदुषाम्

(ग) विद्वत्सु (घ) विद्वांस:

(iv) तस्मिन् अत्र का विभक्ति: ?

(क) प्रथमा (ख) पञ्चमी

(ग) षष्ठी (घ) सप्तमी

(v) शिष्य: …… औषधम् आनयति।

(क) गुरवे (ख)गुरो:

(ग) गुरुम् (घ) गुरौ

प्रश्न -7.उचितलकारं प्रयुज्य (क्रियापदं) चित्वा वाक्यानि पूरयत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1x4=4

(i)उत्तम: बालक: नित्यं पाठं……..।

(क) पठेयम् (ख)पठे:

(ग) पठेत् (घ) पठेताम्

(ii)सभागारे बहव: श्रोतार:……।

(क) अस्ति (ख) स्त:

(ग) स्थ: (घ) सन्ति

(iii) मुनये भिक्षां……।

(क) ददातु (ख)देहि

docs.aglasem.com

aglasem.com

(ग) ददतु (घ)ददानि

(iv) जनक: मम कृते द्विचक्रिकां…….।

(क) क्रेष्यति (ख)क्रेष्यसि

(ग) क्रेष्यत: (घ)क्रेष्यामि

(v) शिष्य: गुरो: वचनम् अवधानेन…….।

(क) अश्रृणुताम् (ख)अश्रृण्वन्

(ग) अश्रृणुतम् (घ)अश्रृणोत्

प्रश्न -8.कारकोपपदविभक्तिम् आश्रित्य उचितपदानि विकल्पेभ्य: चिनुत
(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1x4=4

(i)……..अध: छात्रा: उपविष्टा: सन्ति।

(क) मञ्चात् (ख)मञ्चम्

(ग) मञ्चस्य (घ) मञ्चाय

(ii) पिता……. कुप्यति।

(क) पुत्राय (ख)पुत्रयो:

(ग) पुत्रम् (घ)पुत्रात्

(iii)…….सार्धं पुत्री अपि गायति।

(क) मातरम् (ख) मात्रा

(ग) मात्रे (घ) मातु:

(iv)शिशु: ……. बिभेति।

(क) शुनकस्य (ख) शुनकानाम्

(ग) शुनकेन (घ) शुनकात्

docs.aglasem.com

aglasem.com

(v) ……..मिष्ठान्नं रोचते।

(क) बालिकाया: (ख)बालिकायै

(ग) बालिकाम् (घ)बालिकया

प्रश्न -9.रेखांकितपदेषु प्रकृति: प्रत्ययं विभज्य/ संयोज्य वा लिखत- (केवलं प्रश्नत्रयम्). 1x3=3

(i) तानि एव मिलित्वा पृथक्तया वाSस्माकं पर्यावरणं रचयन्ति।

(क) मिल्+ त्वा (ख) मिल्+ क्त्वा

(ग) मिलि+ क्त्वा (घ) मिल्+त्व

(ii) चित्रविचित्रवस्तूनि दृष्ट्वा सा विस्मयं गम्+क्त।

(क) गत: (ख) गता

(ग) गच्छन् (घ) गन्तुम

(iii)रामस्य सेना लंकां गम्+ तुमुन् सेतुं निर्माति।

(क) गत्वा (ख) गातुम्

(ग) गन्तुम् (घ) गतम्

(iv) बालिका विहस्य वस्तुं स्वीकारोति।

(क) विहस् +य (ख)वि+हस्य

(ग) विहस् +ण्यत् (घ)वि+हस्+ ल्यप्

10. अङ्कानां स्थाने उचितसंख्यापदानि लिखत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्)

1/2x4=2

I. वेदा: …….(4) सन्ति।

II. परिवारे ……..(9) सदस्या: सन्ति।

III. मोहन: ……(75) प्रतिशत -अंकान् प्राप्तवान्।

docs.aglasem.com

aglasem.com

IV. पिता पुत्राय …….(100) रुप्यकाणि ददाति।

V. विद्यालये …….(28) कक्षा: सन्ति।

प्रश्न -11.अधोलिखितपदेषु उपसर्गं संयोज्य/विभज्य वा लिखत-

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1/2x4=2

I. सम्+रक्षन्ति

II. प्रयतते

III. अधिक्षिपति

IV. वि+गर्हयेत्

V. प्रति+भाति

प्रश्न -12. कोष्टकेभ्य: शुद्धम् अव्ययपदं चित्वा रिक्तस्थानं पूरयत् -

(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1/2x4=2

(i) विद्यालये..... अवकाश: आसीत्। (ह्य:/ अद्य)

(ii)…….. धूमो भवति,तत्र अग्निरपि भवति।(अन्यत्र/यत्र)

(iii)……..सत्यस्य मार्गे चल। (सर्वदा/ एकदा)

(iv) .....देशे जनताया:शासनम् अस्ति।(पुरा/अधुना)

(v).....छात्रा: भ्रमणार्थं गमिष्यन्ति।(श्व: /ह्य:)

खण्ड -घ

पठितावबोधनम् (30अङ्का:)

प्रश्न -13. अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - (5)

सर्वै: एवं निषिद्ध: बालो भग्नमनोरथ: सन्- कथमस्मिन् जगति प्रत्येकं स्वकार्ये निमग्नो भवति। न कोSपि मामिव वृथा कालक्षेपं सहते। नम एतेभ्य: यै: मे तन्द्रालुतायां कुत्सा समापादिता।अथ स्वोचितम् अहमपि करोमि इति विचार्य त्वरितं पाठशालाम् अगच्छत्। तत: प्रभृति स विद्याव्यसनी भूत्वा महतीं वैदुषीं प्रथां सम्पदं च अलभत्।

docs.aglasem.com

aglasem.com

अ .एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1/2X 2=1

(i) सर्वै: एवं निषिद्ध: क:?

(ii) अस्मिन् जगति प्रत्येकं कुत्र निमग्नो भवति ?

(iii) बाल: त्वरितं कुत्र अगच्छत् ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत –(केवलं प्रश्नद्वयम्) 2x1=2

(i) किं विचार्य बाल: त्वरितं पाठशालाम् अगच्छत्?

(ii) स विद्याव्यसनी भूत्वा किम् अलभत्?

(iii) बाल: भग्नमनोरथ: किम् अचिन्तयत् ?

यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

(i)"अनुचितम्" इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् अनुच्छेदात् चित्वा लिखत।

(ii)"अथ स्वोचितम् अहमपि करोमि" अत्र"करोमि" इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(iii). "संसारे" इत्यर्थं किं पदम् अनुच्छेदे प्रयुक्तम् ?

प्रश्न -14. अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत -(5)

वृद्धोSहं त्वं युवा धन्वी, सरथ: कवची शरी।

न चाप्यादाय कुशली , वैदेहीं में गमिष्यसि।।

अ.एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्) ½ X 2=1

(i) क: वृद्ध:?

(ii) क: युवा ?

(iii) काम् आदाय कुशली न गमिष्यसि ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत –(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

I. त्वं(रावण:)कीदृश: अस्ति ?

docs.aglasem.com

aglasem.com

II. क: सरथ: आसीत्?

III. वैदेहीम् आदाय रावण: कीदृश: न गमिष्यति ?

स.यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

I. "सीता" इति पदस्य पर्यायपदम् श्लोकात् चित्वा लिखत।

II. "वृद्ध: अहम्" अत्र विशेष्यपदं किम् ?

III. अत्र "त्वम्" इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

प्रश्न -15. संवादान् पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत - (5)

चंदन: - अहा ! सुगंधस्तु मनोहर: (विलोक्य)अये मोदकानि रच्यन्ते? (प्रसन्न: भूत्वा) आस्वादयामि तावत् ।(मोदकं गृहीतुमिच्छति)

मल्लिका - (सक्रोधम्) विरम। विरम।मा स्पृश !एतानि मोदकानि।

चन्दन: - किमर्थं क्रुद्धसि !तव हस्तनिर्मितानि मोदकानि दृष्टवा अहं जिह्वालोलुपतां नियन्त्रयितुम् अक्षम: अस्मि, किं न जानासि त्वमिदम् ?

मल्लिका -सम्यक् जानामि नाथ! परम् एतानि मोदकानि पूजानिमित्तानि सन्ति।

चन्दन: - तर्हि शीघ्रमेवं पूजनं सम्पादय। प्रसादं च देहि।

अ.एकपदेन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्) 1/2x 2=1

I. क: मोदकं गृहीतुमिच्छति ?

II. सक्रोधं का वदति ?

III. कानि पूजानिमित्तानि सन्ति ?

ब. पूर्णवाक्येन उत्तरत –(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

I. मल्लिका सक्रोधं किं वदति?

II. केषां सुगन्ध: मनोहर: ?

III. चंदन: किं नियंत्रयितुम् अक्षम: अस्ति?

स. यथानिर्देशम् उत्तरत-(केवलं प्रश्नद्वयम्) 1x2=2

docs.aglasem.com

aglasem.com

(i).“क्रुद्धः” इति पदस्य विपरीतार्थकं पदम् संवादात् चित्वा लिखत –

(ii)”न जानासि त्वमिदम्” अत्र “जानासि” इति क्रियापदस्य कर्तृपदं किम् ?

(iii) “सुगन्धस्तु मनोहरः” अत्र विशेष्यपदं किम् ?

प्रश्न -16. रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरूत -
(केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) 1x4=4

I. रक्षानियोगकरणात् मया न भ्रष्टव्यम् इति ।
II. वृत्तत: क्षीण: हत: भवति ।
III. संता विभूतय: परोपकाराय भवन्ति ।
IV. कल्पतरू: पृथिव्यां धनानि अवर्षत् ।
V. तरो: कृपया स: पुत्रम् अप्राप्नोत् ।

प्रश्न 17.मञ्जूषापदसहायतया समुचितपदानि चित्वा अधोलिखित-श्लोकस्य अन्वयं पूरयत –
1/2x6=3

तस्य तीक्ष्णनखाभ्यां तु चरणाभ्यां महाबलः ।

चकार बहुधा गात्रे व्रणान्पतगसत्तमः ।।

अन्वय: - महाबलः ……1……. (जटायुः) तु……2…… चरणाभ्यां तस्य गात्रे बहुधा …3……. चकार ।

तोऽस्य सशरं चापं मुक्तामणिविभूषितम् ।

चरणाभ्यां महातेजा बभञ्जास्य महद्धनुः ।।

ततः महातेजाः ……4…….. (जटायुः) अस्य(रावणस्य)…5……. सशरं चापं……6….. बभञ्ज ।

docs.aglasem.com
aglasem.com

मञ्जूषा

मुक्तामणिविभूषितम् , पतगसत्तमः, तीक्ष्णनखाभ्यां, महद्धनुः, चरणाभ्यां , व्रणान्

अथवा

श्लोकस्य भावार्थं मञ्जूषापदसहायतया पूरयित्वा लिखत – 1x3=3

जटायुस्तमतिक्रम्य तुण्डेनास्य खगाधिपः ।

वामबाहून्दश तदा व्यापहरदरिन्दमः ।।

भावार्थ: -यः शत्रूणां दमनं करोति , तादृशः……1……..
जटायुः……2…….. प्रहारात् आत्मानं संरक्ष्य तस्य दश ……3…….
व्यपाहरत् ।

मञ्जूषा

वामबाहून् ,पक्षिराजः ,रावणस्य

18. अधोलिखित-कथाशं समुचित -क्रमेण लिखत- 1/2x8=4

I. अतः एकाकी बालकः किमपि उद्यानं प्राविशत् ।
II. उद्यानं गत्वा सः मधुकरम् आह्वयत् ।
III. सः मधुकरः बालस्य आह्वानं तिरस्कृतवान् ।
IV. किन्तु तेन सह क्रीडनाय तदा कोऽपि न वयस्येषु उपलभ्यमान आसीत् ।
V. भ्रान्तः कश्चन बालः आसीत् ।
VI. मधुकरःअगायत्-“ वयं हि मधुसंग्रहव्यग्रा” इति ।

docs.aglasem.com
aglasem.com

VII. बाल: भूयो भूय: हठमाचरति।

VIII. स: पाठशालागमनवेलायां क्रीडितुम अगच्छत्।

19.(क) रेखांकितपदानि आधृत्य प्रसंगानुसारम् अर्थचयनं चित्वा लिखत –

1/2x4 =2

(i)मल्लिके ! सत्वरम् आगच्छ।

(क) विलम्बेन (ख) शीघ्रम्

(ग) समयेन (घ) अलस:

(ii) प्राणिन: एव मम वयस्या: सन्तु ।

(क) मित्राणि (ख) शत्रव:

(ग) वृद्धा: (घ) युवान:

(iii) स्वादूनि भक्ष्यकवलानि ते दास्यामि।

(क) तिक्तानि (ख) स्वादिष्टानि

(ग) कषाययुतानि (घ) लावणिकानि

(iv) प्रीतो बाल: तम् इत्थं संबोधयत्।

(क) खिन्न: (ख)लुब्ध:

(ग) निर्दयी (घ) प्रसन्न:

ख.अधोलिखितानां शब्दानां पर्यायपदेन सह मेलनं कुरुत -

1/2x4=2

(i) अक्षम: कुसुमम्

(ii) मनोहर: असमर्थ:

(iii) दुहिता सुता

(iv) सुमनम् आकर्षक:

docs.aglasem.com

aglasem.com